

Wereldgeweld

1. Introductie

Op 1 september 2004 vallen rebellen een school in Beslan (Zuid-Rusland) binnen en gijzelen kinderen en personeel. Het drama kost op 3 september aan 338 mensen het leven. Op tv. is de ontknoping te zien en samen met de videobeelden (gemaakt tijdens de gijzeling) en de beelden van de begravingen is de beleving daarvan indrukwekkend en hartverscheurend. Na de ontknoping van de Beslan-gijzeling riep onderwijsminister Van der Hoeven de scholen op om op 14 september één minuut stilte in acht te nemen ter nagedachtenis aan deze moordpartij. Gelukkig gaven niet alle scholen gehoor aan deze oproep. Het is immers de vraag of je schoolbreed, dus met alle kinderen, stil moet staan bij dit leed. Het NRC meldde op 14 september dat een leerkracht van de J.A. Bijloschool in Rotterdam na een halve minuut een leerling (groep 8) vanwege lachen verwijderde. Afgezien van de vraag of kinderen weten hoe ze zich moeten gedragen en of ze daar voldoende op voorbereid zijn, is het de vraag of je alle kinderen met wereldleed moet confronteren.

Bekend is dat indringende beelden van wereldleed een grote invloed op het geluksgevoel van kinderen kunnen hebben en de onbezorgde jeugd ernstig kunnen beperken.

2. Omschrijving

Andere voorbeelden

Enkele jaren geleden werden we vanuit Pravoo betrokken bij de hulpverlening aan een kind in groep 3 die een vorm van kinderneerslachtigheid vertoonde die het functioneren van het kind ernstig belemmerde en het krampachtig en moe maakte, waarbij slaapproblemen ook een grote invloed op het functioneren van het kind hadden.

Aanvankelijk werd gedacht aan een aanleg voor depressiviteit. Later bleek dat het kind 's nachts wakker lag en dacht aan zijn opa en oma die op Mallorca verbleefden. Hij was bang voor kanker bij deze grootouders omdat hij gehoord had (op het jeugdjournaal) van het gat in de ozonlaag dat kanker kon bewerkstel-

ligen. Hier blijft de vraag welke rol het grootste was, de aanleg of de aanleiding.

Duidelijk is in elk geval dat men de vraag moet stellen of kinderen op die jonge leeftijd met dat soort wereldleed geconfronteerd moeten worden.

Kinderen zien het wereldleed op de vroege journaals en ook op het jeugdjournaal. Ze zien beelden van aanslagen, aandacht voor mogelijke terreuraanslagen in Nederland, beelden van oorlogen en aanslagen in het buitenland. We zeggen dan dat het ver weg gebeurt, maar voor de kinderen woont oma ook ver weg. Daarbij vergeet men dat het jeugdjournaal bedoeld is voor kinderen in de leeftijd van groep 7/8!

Kinderen die met wereldleed geconfronteerd worden kunnen:

- stil en teruggetrokken gedrag vertonen;
- depressief worden;
- angsten ontwikkelen;
- slapeloosheid ontwikkelen;
- agressief worden.

3. Diagnose

Als de confrontatie met wereldleed zodanig is dat het kind voldoet aan de criteria van probleemgedrag zoals beschreven op pagina 23 en 443 dan is het vaak wel ernstig en dan is het de vraag of de leerkracht de meest geschikte hulpverlener is. Veelal is er dan speciale externe hulp nodig.

Dat betekent dat u in elk geval met de ouders moet overleggen wat de meest zinvolle hulp is.

Vaak merken de ouders het thuis ook al op en hebben ze al hulpverlening in gang gezet. Zie voor het verzamelen van diagnostische gegevens van deze kinderen:

- de observatie- en vragenlijst op pagina 777.
- zie ook de diagnosemiddelen zoals weergegeven in andere ortho-beelden als het kind ook symptomen van die andere ortho-beelden vertoont.

4. Verklaringen

Wereldleed is niet iets voor kinderen. Het is een denkfout dat het belangrijk is voor de ontwikkeling van kinderen om ze zo vroeg mogelijk te confronteren met alle narigheid van deze wereld. Op een bepaald moment moet dat toch gebeurd zijn. Dat is vrijwel altijd in de thuissituatie (of bij vriendjes/familie thuis) begonnen. Onoplettende ouders of ouders die er bewust voor kiezen laten hun jonge kind naar vormen van wereldleed kijken.

De kenmerken van de ik-trek zorgen er dan voor in welke mate het kind daar mee bezig blijkt. Er zijn ook kinderen die vreselijke dingen zien en er geen problemen door krijgen. Ze laten het van zich afglijden of het dringt onvoldoende tot hen door. 'De aard van het beestje' kan echter ook zo zijn dat het om een kind gaat dat van nature al een piekeraartje of een doordenkertje is. Het kan ook gaan om een kind dat op veel andere dingen ook met emoties als angst rea-

Een extra diagnosetip

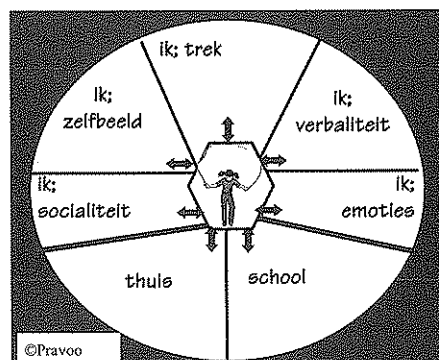
U kunt de specifieke diagnosemiddelen die bij dit ortho-beeld horen gebruiken, maar u kunt ook de meer algemene diagnosemiddelen uit deze orthotheek hanteren. Zie daarvoor de opzet voor de gedragsdiagnose zoals weergegeven op pagina 21 t/m 40 en dan de diagnosemiddelen:

- diagnosezoekwijzer op pagina 22
- diagnosehulp 1 op pagina 29-33
- diagnosehulp 2 op pagina 34-36
- diagnosehulp 3 op pagina 37
- diagnosehulp 4 op pagina 38-40

Reacties op confrontaties met wereldleed

laag 1

laag 2

geert. Dat betekent dat het effect van wereldleed een combinatie is van confrontatie met dat leed en de ik-trek.

5. Begeleiding

Als een kind problemen ondervindt van de confrontatie met wereldleed is het belangrijk altijd met de ouders te overleggen om te bezien of er externe hulpverlening nodig is. Externe hulp is nodig als er geen effect vast te stellen is van de aanpak met als inhoud:

- het praten met het kind;
- de verwerking enige tijd (een maand) te geven; en het kind ernstig veranderd is en het huidige leven en functioneren van het kind belemmerd wordt door het bezig zijn met dat wereldleed.

Het is belangrijk de ouders te wijzen op het grote nadeel van de confrontatie met die grote-mensen-zorgen voor het functioneren van het kind.

Als u als leerkracht het kind wel gaat begeleiden is het aan te bevelen de begeleidingsinhouden te noteren op het formulier van blz. 44.

5.1 Begeleiding; technieken

Bij de begeleiding van kinderen die problemen ondervinden van de confrontatie met het wereldleed kunt u ook orthopedagogische technieken toepassen. Zie voor de opsomming pagina 49-118.

Bruikbaar voor deze kinderen is:

- gesprekken te houden, zie techniek 3-1 op pagina 79;
- de denktijd van het kind vooral in beslag te laten nemen door kinderdingen en die met het kind te doen, zoals het bespreken van dingen die andere kinderen in boeken beleven en tot de categorie kinderzorgen en kinderbelevenissen horen om het kind zo op andere gedachten te brengen.

Diagnostische observatie en vragenlijst Wereldleed

Naam/groep:

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:

Observaties: formuleer hier de reacties op de confrontatie(s) met wereldleed zoals: stil en teruggetrokken gedrag vertonen, depressief worden, angsten ontwikkelen, slapeloosheid ontwikkelen, agressief worden, etc.

Vragen

1. Ik-trek

1.1 Is het kind van nature een doordenker(tje)?

1.2 Is het kind van nature paniekerig?

1.3 Op welke manier belemmeren de effecten van de confrontatie met wereldleed het huidige leven van het kind?

2. Ik-verbaliteit

2.1 Heeft het kind voldoende mogelijkheden om zich verbaal emotioneel te uiten?

3. Ik-zelfbeeld

3.1 Welk type zelfbeeld heeft het kind. Zie bijlage 8.2 op blz. 370 en verder voor de wijze van bepaling.

4. Ik-emotionaliteit

Heeft het kind bepaalde emotionele problemen?

5. Ik-socialiteit

5.1 Heeft het kind bepaalde sociale problemen?

6. School

6.1 Heeft de school een duidelijk beleid op het gebied van het omgaan met wereldleed?

7. Thuis

7.1 Hoe denken de ouders over de confrontatie van hun kind met het wereldleed?

Aanvullende gegevens:

5.2 Begeleiding; aanvullende mogelijkheden

Bij 5.1 gaat het om de beperkte mogelijkheden die u als school hebt om hier mee bezig te zijn. Zie verder ook het orthobeeld trauma's. Onderstaand bieden we mogelijkheden om tot schoolbeleid te komen m.b.t. de vraag hoe de school met dat wereldleed om moet gaan.

Schoolbeleid

Scholen hebben nauwelijks een beleid op dit gebied in de vorm van onderlinge afspraken hoe men reageert op het wereldleed. Ze krijgen een verzoek van een onderwijsminister, beoordelen het zonder kritisch na te denken, beschouwen het al gauw als een sympathiek initiatief en geven er dan maar schoolbreed gehoor aan.

Voorstel

Schoolbeleid op dit gebied heeft de volgende kenmerken:

- er moet een principebenadering zijn waarin ook rekening wordt gehouden met de leeftijden;
- bij een duidelijk verschijnsel van wereldleed moet men even vooroverleg voeren om de neuzen dezelfde kant op te krijgen;
- men dient de ouders in te lichten over de wijze waarop men op school omgaat met het actuele wereldleed.

a. De principebenadering

Op ouderavonden over opvoeden verdedigen we de stelling dat kinderen, voor zover mogelijk, als het gaat om zorgen, kindzorgen moeten hebben. Uit mijn contact met kinderen tijdens het onderzoek van de kinderen, maar ook spontaan tijdens kringgesprekken, vind ik dat veel kinderen grote-mensen-zorgen hebben. Als het grote leed een gezin treft of als een school met een moordpartij of ernstige ongeluk wordt geconfronteerd (denkt u maar aan vaders die hun gezin vermoorden), dan kun je daar niet omheen en dan moeten kinderen zich kunnen uiten en moeten er mogelijkheden zijn tot rouw en gedenken.

In dit artikel willen we het niet hebben over dit directe leed, maar over het wat meer verder afgelegen wereldleed zoals geïllustreerd in de weergegeven voorbeelden. Het probleem van de laatste tijd is dat het wat verder afgelegen leed ernstig toeneemt en de gevraagde momenten van stilte in grote mate toenemen. Denkt u maar aan de aanslagen in New York, de vuurwerkramp in Enschede, de moord op het Terra College in Den Haag, etc.

Overweeg met elkaar als schoolteam dat het misschien beter is om in de onder- en middenbouw geen klassikale aandacht aan deze indrukwekkende verschijnselen te geven. Bij het verzoek van mevr. Van der Hoeven meldden sommige scholen dat men niet met de kleuters een minuut stil was geweest. Het is de vraag of je dat wel moet doen met kinderen van 7 of 8

jaar. Mijn persoonlijke mening is om dat pas in groep 7 en 8 te doen en niet eerder.

Realiseert u zich wel dat er ook ouders zijn die het wereldleed van hun kinderen vandaan houden. Het bespreken van deze verschijnselen in een middenbouwgroep kan kinderen die wat meer beschermd opgevoed worden en er niet mee bezig zijn, angstig maken.

Veel leerkrachten werpen dan tegen: 'Maar ja, ze hebben het op de tv gezien en ze komen er mee naar school, dan moet je er op school wel aandacht aan besteden.'

Dat is een denkfout, immers:

- hanteert u die visie van 'je moet het wel bespreken' ook als kinderen willen vertellen wat ze op tv. gezien hebben bij Goede tijden, slechte tijden?
- hanteert u die visie ook als kinderen in het weekend een enge film hebben gezien en daar over willen vertellen?
- hanteert u die visie ook als kinderen hun ouders dingen zien doen en daarover willen vertellen?

Kortom; bepaalde kinderen hebben er weet van en dan moet het op school ook verteld kunnen worden, is een onhoudbaar standpunt en geeft vaak de angst van de leerkracht weer om bepaalde gespreksonderwerpen wel of niet toe te laten.

Daarnaast moet men zich ook realiseren of zo'n door de volwassene bedacht ritueel van een minuut stilte wel geschikt is voor kinderen. Er wordt een druk op de kinderen gelegd, immers de gehele samenleving is een minuut stil en dus moeten de kinderen daar ook aan meedoen.

De kinderen worden beschouwd als volwassenen in zakformaat en dat zijn ze niet. De school moet er voor zorgen (binnen haar mogelijkheden) dat kinderen kind kunnen zijn. Wat de ouders buiten school doen is hun verantwoordelijkheid.

Op ouderavonden over opvoeden zijn er altijd ouders die het niet met me eens zijn en zeggen: 'Ja, maar je moet ze toch leren wat er in de wereld gebeurt!' Wie zegt dat dat moet en wie zegt dat dat op zo'n jonge leeftijd moet.

Vroeger durfden ouders nog wel eens te zeggen: 'Daar gaan we het nu niet over hebben, daar ben je nog te jong voor, dat komt later wel.'

Die oerwijsheid schijnt verboden te zijn. Als kleuters nogal pikante seksueel gearde opmerkingen maken, gaan leerkrachten daar over het algemeen niet op in of verbieden ze dat zelfs, maar het wereldleed schijnt wel op allerlei manieren besproken, beschreven, getekend, geknipt en geplakt te moeten worden.

Pedagogen zijn het over deze benadering niet met elkaar eens.

Tegenover onze bovenstaande mening staat die van hoogleraar pedagogiek de Winter die stelt dat omdat er zoveel leed op de tv. is je dat niet buiten de school kunt houden.

Door het op school aan de orde te stellen, maak je het begrijpelijker en weghouden kan niet meer.

Daar zijn we het niet mee eens. Dat zou nog kunnen gelden voor kinderen in groep 7 en 8, maar niet voor de jonge kinderen. Bovendien is voor ons als volwassene het wereldleed al niet te begrijpen en in de voorafgaande voorbeelden hebben we het idee dat je overal op in moet gaan beschouwd als een denkfout.

Op scholen die wel aandacht besteed hebben aan het Drama in Beslan hebben we gehoord dat kinderen bang waren om de gymzaal in te gaan en toen van hun leerkracht ter geruststelling hebben gehoord dat dat soort dingen in Nederland niet gebeuren omdat bij ons de politie goed oplet.

Dat laatste is nog maar vraag en daarnaast getuigde de leerkracht van weinig historisch besef, want er zijn in het verleden ook al enkele malen scholen in Nederland gegijzeld. (Smilde, Den Haag) Als de leerkracht eerlijk wil zijn, had ze moeten zeggen: 'Dat kan bij ons ook wel gebeuren!'

Kortom; bepaal met elkaar een duidelijke algemene visie en durf grenzen en leeftijdsdifferentiatie aan te brengen.

b. Vooroverleg

Als zich weer een ramp voordoet, is het belangrijk met elkaar een overlegmoment te zoeken en even te bespreken hoe men zal reageren, waarbij de geformuleerde basisvisie van de school weer even ter tafel moet komen zodat iedereen weet wat de afspraken zijn.

6. Ouderadvisering

Tenslotte is het belangrijk om tijdens een actuele vorm van wereldleed de ouders in te lichten, wat uw basisbenadering is, wat u er mee doet in de klas en ook waar uw grenzen liggen. De meeste scholen zijn wel in het bezit van de Pravoomap *Tips voor thuis* en kunnen daar ook de oudervoorlichtingsbrief over dit onderwerp uit halen of bewerken. Zie daarover blz. 134.

7. Verder lezen/websites

Ten tijde van de wereldrampen en oorlogen zult u in uw eigen krant kunnen lezen dat daar regelmatig discussies in staan over het al dan niet betrekken van de kinderen bij dat wereldleed.

Kijk ook naar het Jeugdjournaal om te zien hoe zij het wereldleed behandelen. Daarbij moet u zich realiseren dat het Jeugdjournaal bedoeld is voor kinderen vanaf 11 jaar. Daaronder zouden de kinderen niet met dat wereldleed geconfronteerd moeten worden.

Maatwerk

Vaak hebben kinderen met de kenmerken van dit orthobeeld ook nog allerlei andere vormen van gedragsproblemen. Er kunnen achter dit type probleemgedrag weer andere beelden schuilgaan. In dat geval is het belangrijk om die andere beelden erbij te betrekken. Soms blijkt het bij een bepaald orthobeeld eigenlijk om een ander soort probleem te gaan. Zie over deze vorm van maatwerk pagina 21–40.

Opgelet

De inhoud van deze orthotheek is ontwikkeld voor het gebruik door LEERKRACHTEN in gewoon en speciaal basisonderwijs. (sbo) Soms heeft een ingezette begeleiding te weinig effect en zijn de gedragsveranderingen niet waarneembaar. In dat geval is het raadzaam externe deskundigen in te schakelen, zoals orthopedagogen of psychologen van een schoolbegeleidingsinstituut of van instanties waar de ouders contact mee hebben. Bespreek het beperkte effect met de ouders en overleg wat er nu gedaan gaat worden. Stel ook de vraag of deze school het meest geschikt is voor dit kind.

... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...

... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...

... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...

... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...
... en de wereldleed...